

ПРОПОЗИЦІЇ

Коаліції організацій, що опікуються питаннями захисту прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України¹, до рекомендацій слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему:
«Про стан виконання Закону України “Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» № 4071-IX”»

Закон «Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» (далі — Закон № 4071-IX), ухвалено 20.11.2024 (набрав чинності 18.01.2025). Закон визначає правові та організаційні засади створення та функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України (далі — Система обліку інформації про шкоду), а також регулює правові відносини, пов'язані зі створенням та функціонуванням Реєстру відомостей щодо дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України.

Відповідно до пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 4071-IX, Кабінету Міністрів України було доручено в місячний строк з дня його опублікування:

1) забезпечити ухвалення нормативно-правових актів, необхідних для його реалізації;

¹ До складу Коаліції входять: Центр прав людини ZMINA, ГО «Донбас SOS», ГО «КримSOS», БФ «Право на захист», БФ «Схід SOS», ГО «Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”», БО «БФ “Стабілізейшен Суппорт Сервісез”», Кримська правозахисна група та ГО «Розуміння кризи».

2) забезпечити створення та функціонування Системи обліку інформації про шкоду та визначити етапність її подальшого впровадження та наповнення;

3) розробити й винести на розгляд Верховної Ради України проєкт закону про підтримку осіб, особистим немайновим правам яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Відповідальним за розробку та впровадження Системи обліку інформації про шкоду, а також за розробку законопроєкту про підтримку постраждалих визначено в Уряді Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України (далі — Мінсоцполітики).

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» від 15.04.2025 № 450 визначено низку завдань для органів державної влади в рамках забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду. Зокрема Мінсоцполітики мало забезпечити технічне доопрацювання Єдиної інформаційної системи соціальної сфери для створення відповідної Системи обліку інформації про шкоду та організувати автоматичний збір інформації про завдану шкоду з державних електронних реєстрів, інформаційних, комунікаційних систем, банків та баз даних. Держателям таких реєстрів, систем, банків та баз даних доручено забезпечити електронну інформаційну взаємодію з Системою обліку інформації про шкоду. Пенсійному Фонду України доручено реалізувати технічну можливість фіксації інформації про соціальні виплати та пенсійні виплати, пов'язані з наслідками збройної агресії Російської Федерації проти України.

Станом на початок березня 2026 року Систему обліку інформації про шкоду так і не створено, а відповідний проєкт Закону, який мав би задати правову рамку системи підтримки постраждалих, не розроблено.

Значну частину вимог постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2025 року № 450 також досі не виконано.

Відсутність Системи обліку інформації про шкоду призводить до втрати подекуди невідомої критично важливої інформації про шкоду, завдану життю, здоров'ю, особистій свободі та іншим немайновим правам. Відсутність фінансування для виплати компенсації чи надання підтримки постраждалим не може бути виправданням бездіяльності Уряду в частині обліку завданих війною збитків і шкоди населенню України. Попри відсутність негайних бюджетних ресурсів, необхідно забезпечити повне документування та облік шкоди та збитків для подальшого стягнення відповідних сум із держави-агресора, а також для формування належної доказової бази щодо масштабів порушень прав людини й міжнародного гуманітарного права та щодо притягнення РФ до міжнародно-правової відповідальності.

Ще у 2025 році Коаліція організацій, що опікується питаннями захисту прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, [закликала](#) Верховну Раду України посилити контроль за імплементацією її законодавчих ініціатив. Передусім тоді йшлося про Закон № 4071-IX, оскільки неімплементація його норм дуже погано впливає на системну підтримку людей, які зазнали шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. Ця рекомендація лишається [актуальною](#) і для роботи XV сесії парламенту.

Коаліція вважає забезпечення системного обліку шкоди, завданої майновим та особистим немайновим правам постраждалих унаслідок збройної агресії РФ, одним з [пріоритетних кроків](#) держави у сфері захисту прав людини в умовах збройної агресії проти України у 2026 році. Без обліку шкоди неможливо говорити про повноцінну підтримку людей, які такої шкоди зазнали.

Не менш важливо розробити й ухвалити Закон України, який сформує загальну правову рамку системи підтримки постраждалих. Слід зауважити, що станом на березень 2026 року на національному рівні досі не визначено чіткого переліку категорій постраждалих, які зазнали шкоди, збитків чи втрат внаслідок збройної агресії проти України. Так само відсутнє в національному законодавстві визначення обсягу поняття «особа, яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України».

Після початку широкомасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році питання підтримки постраждалих унаслідок збройної агресії проти України стало ще актуальнішим.

На міжнародному рівні Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй ухвалила Резолюцію [A/RES/ES-11/5](#) «Сприяння здійсненню правового захисту і забезпечення відшкодування шкоди у зв'язку з агресією проти України» від 14 листопада 2024 року (далі — Резолюція ГА ООН), якою визнала, що Росію має бути притягнуто до відповідальності за порушення міжнародного права в Україні, зокрема шляхом виплати репарацій. Резолюція ГА ООН визнала необхідність створення міжнародного механізму відшкодування збитків та рекомендувала створити міжнародний реєстр збитків як перший крок до такого відшкодування. У відповідь на Резолюцію ГА ООН Рада Європи Резолюцією Комітету Міністрів Ради Європи «Про встановлення Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України» CM/Res(2023)3 від 12 травня 2023 року [заснувала](#) Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України (далі — Реєстр збитків) шляхом укладення Розширеної часткової угоди. Відповідно до резолюції, Реєстр слугуватиме для фіксації в документальній формі доказів та інформації про вимоги щодо шкоди, збитків або ушкоджень, завданих усім фізичним та юридичним особам, а також державі Україна (включно з її регіональними та місцевими органами влади й суб'єктами господарювання, що перебувають у державній власності або під державним контролем), заподіяної 24

лютого 2022 року або після цієї дати на території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з територіальними водами. Менш ніж за рік, 2 квітня 2024 року, Реєстр збитків розпочав прийом заяв у першій категорії — пошкодження або знищення житлового нерухомого майна. Робота над відкриттям наступних категорій заяв триває у тісній співпраці з Урядом України.

16 грудня 2025 року тридцять чотири країни та Європейський Союз підписали [конвенцію](#) про створення Міжнародної компенсаційної комісії для України.

Активна позиція міжнародної спільноти щодо підтримки України й утворення та початок функціонування Реєстру збитків дали поштовх активізації обговорень щодо необхідності впорядкування національної системи засобів захисту постраждалих. Передумовами для такого впорядкування стали запит суспільства й готовність держави формувати й реалізувати цілісну політику захисту та підтримки постраждалих унаслідок збройної агресії проти України.

Водночас важливо наголосити, що міжнародний Реєстр збитків фіксує інформацію про шкоду, заподіяну лише з 24 лютого 2022 року. У зв'язку з цим особливої уваги набуває створення та належне функціонування національної Системи обліку інформації про шкоду, яка повинна забезпечити документування порушень прав людини та шкоди, завданої Російською Федерацією громадян(к)ам України з 19 лютого 2014 року. Важливою базою для формування підходів до визначення обсягу немайнової шкоди, завданої збройною агресією проти України, стало прийняття Закону № 4071-IX.

На рівні законодавства України з 2014 року поступово визначалися категорії людей, які почали отримувати різні види підтримки від держави: (1) внутрішньо переміщені люди; (2) люди, зниклі безвісти за особливих обставин, та члени їхніх сімей; (3) люди, які отримали інвалідність унаслідок поранень чи інших ушкоджень здоров'я від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння; (4) діти, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів², у тому числі діти, депортовані або примусово переміщені чи ті, які відчували ризик депортації та/або примусового переміщення внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України; (5) особи, позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та члени їхніх сімей; (6) особи, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації; (7) особи, постраждалі внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС; (8) особи, постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України.

² У січні 2025 року набрав чинності Закон України «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат» від 08.10.2024 № 3999-IX, який визначає нову категорію постраждалих — «дитина, яка постраждала внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України».

Представники цих категорій зазвичай отримують фінансову чи іншу допомогу від держави та міжнародних партнерів. Для підтримки представників цих категорій розробляються окремі державні програми.

Призначенню допомоги від держави зазвичай передуює встановлення певного факту або визнання статусу особи яка зазнала шкоди внаслідок збройної агресії проти України. Проте процедури для різних категорій суттєво різняться: в одних випадках ідеться про спеціальний статус, в інших — про встановлення факту; щодо одних категорій рішення ухвалюються комісійно, щодо інших їх ухвалює уповноважений орган. Окремі процедури встановлення фактів належності до тієї чи іншої категорії недостатньо прозорі та зрозумілі для постраждалих (наприклад, встановлення факту позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України).

Існує різниця і в заходах підтримки. Так, наприклад, для однієї з категорій постраждалих (особи, постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України) на рівні [Закону](#) запроваджене, серед іншого, отримання невідкладної грошової виплати як складової невідкладних проміжних репарацій за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, інших кредиторів та інвесторів, міжнародної технічної та/або поворотної чи безповоротної фінансової допомоги інших джерел, не заборонених законодавством України. Для іншої категорії — дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, — так само на рівні [Закону](#) передбачене надання невідкладної проміжної компенсації за шкоду життю та здоров'ю дитини у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України. **Обидві задекларовані форми підтримки станом на березень 2026 року не реалізовано.**

Як бачимо, **розрізнені механізми підтримки постраждалих унаслідок збройної агресії проти України не утворюють цілісної системи забезпечення захисту та підтримки, спрямованої на подолання наслідків збройної агресії, відновлення та підтримання фізичного та психічного здоров'я, забезпечення базових житлових, освітніх та інших потреб тощо.**

Тому за результатами слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Про стан виконання Закону України “Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України” № 4071-IX» доцільно надати такі рекомендації:

1. Кабінету Міністрів України:

а) забезпечити міжвідомчу координацію центральних органів виконавчої влади для інтеграції інформації з державних електронних реєстрів, інформаційних, комунікаційних систем, банків та баз даних до Системи обліку інформації про шкоду;

б) забезпечити належне фінансове, ресурсне та організаційне забезпечення функціонування Системи обліку інформації про шкоду.

2. Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України:

а) забезпечити розробку технічної документації для початку функціонування Системи обліку інформації про шкоду;

б) забезпечити запуск, функціонування та наповнення Системи обліку інформації про шкоду;

в) створити робочу групу із залученням представників органів влади та організацій громадянського суспільства для напрацювання проєкту Закону України, який сформує правову рамку системної підтримки людей, особистим немайновим правам яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

3. Центральним органам виконавчої влади — держателям державних електронних реєстрів, інформаційних, комунікаційних систем, банків та баз даних:

а) забезпечити технічну можливість електронної інформаційної взаємодії з Системою обліку інформації про шкоду відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 15.04.2025 № 450;

б) під час передання та отримання даних до/з Системи обліку інформації про шкоду забезпечити дотримання вимог законодавства про захист персональних даних.

4. Пенсійному фонду України:

а) забезпечити реалізацію технічної можливості фіксації інформації про призначення і виплату пенсій та соціальних виплат, пов'язаних з наслідками збройної агресії Російської Федерації проти України.

Центр прав людини ZMINA

БО «БФ «Стабілізуєш Суппорт Сервісез»»

БФ «Схід SOS»

ГО «КРИМСОС»

ГО «Донбас СОС»

Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ»

ГО «Розуміння кризи»

БФ «Право на захист»

Кримська правозахисна група